

LASSLOB IZIDOR, DEUTSCHE ORTSNAMEN IN DER SLOWAKEI MIT DEN WICHTIGSTEN GEBIRGS- UND FLUßNAMEN. Stuttgart, 1974. 63 lap, 3 térk. /A Szlovákiából származó kárpátnémetek munkaközösségének kiadása./

1972-ben jelent meg újra MAJTAN MILÁN érdekes munkája /Názvy obci na Slovensku za ostatnych dvesto rokov. A szlovák Akadémia kiadása./, amelyet 1974-ben követett LASSLOB munkája. Ebben a Szlovák Szocialista Köztársaság 1945-ben megállapított határai közti területének német helységneveit tárgyalja címszavakként, de minden felvett helységnévnek magyar és szlovák nevét utalócímszóként szerepelteti. Utána igen röviden a német hegység- és folyónevek jegyzékét adja /57. lapon/.

Igen rövid bevezetésben ismerteti a Felvidék, 1918-tól Szlovákia volt német nyelvterületeit: Pozsony és környéke, a Németpróna - Körmöcbánya vidéki német szigetek /Privigye, Turóc stb. is/ és a Szepesség.

Nyomatékosan rámutat, hogy a helységnevekben az együttélő nyelvek jelentkeznek. A szerző hangsúlyozza, hogy e jegyzék nem óhajt a történeti fejlődés bemutatására kísérlet lenni. Ez a tudományos kutatásra vár. De mégis -- amennyire hozzáfért -- tömondatokban történeti útmutatást nyújt. Művét német fordítóknak, újságíróknak, televízióközvetítőknak is ajánlja munkájukhoz, míg a térkép- és utikönyvkiadóknak, helytörténeti kutatóknak természetes az ilyen igénye.

A helységnévjegyzék minden, 1900-tól önálló közigazgatási egységként szereplő helységet tartalmazza, amelynek 1800--1945 között a vonatkozó irodalomban német nevét fellelte.

A német nevek abc-rendben, különféle írásképben összegyűjtve szerepelnek. Sajnálatos, hogy a német névváltozatok alól /pl. Gánóc ~ Gansdorf [címszó!] ~ Johannsdorf ~ Rohansdorff; Nyitrafenyves ~ Fundstollen [címszó!] ~ Funtschuh ~ Funschel stb./ nincsen utalócím. A magyar és szlovák /hivatalos közigazgatási/ nevek alól azonban gondosan utalás történik.

Címszónak az irodalomban utolsónak használt nevet vette, a többit utalás nélkül említi.

Az új német írásmód szerint a Kis-, Nagy-, Alsó-, Felső- megkülönböztető nevet egybeírja. Kiemeli -- és erre érdemes felfigyelni -- a magyar helyesírás gyakorlatiasságát: minden név egybeírandó, s ez a szigorú abc-rendbe szedést teszi lehetővé /szerencse, hogy nem ismeri a dűlő-, helynevekre vonatkozó előírás-labirintust!/. A magyar neveket az 1918-ban érvényes alakban közli.

A szlovák megnevezések és írásmódok gyakran jelentős változásai miatt minden változatot utalóként kezel. Az utolsó változások 1972-ből valók. Mivel a szlovákban sem írják egybe a neveket /pl. Igló ~ Zipser Neudorf ~ Spisská Nová Ves/, a szlovák helységnévtárak Spisská, Nová és Ves alatt is tárolják a példanevet. A szerző -- takarékoságból -- csak egyszer /a névtő alatt/ szerepelteti. Tehát V betűnél keresendő: Bardejovská Nová Ves ~ Bártfaújfalu, Dolná Ves ~ Sváb, Nová Ves pri Dunaji ~ Dunaújfalu stb.

Beletekintve a névsorba, a következőket említhetem meg. Óbars „Bersenberg” /sajtóhiba ?/ neve németül helyesen „Bersenburg” /GYÖRFFY I², 431: 1240-ben magyar és német telepeseket említene/. Aranyosmarót ~ Goldmorawitz csak az „M” betű alatt szerepel. Sajnálatos, hogy a szerző nem jelzi a címszóként felvett német név forrását. Ez -- az általa is igényelt történeti névtárhoz -- szükségessé teszi az általa használt forrásmunkák újra való feldolgozását. Ugy látszik -- gyakorlati célja, de tudományos igény hiánya miatt -- forrásai közt sem Csánki, sem Györffy alapvető műve nem szerepel. Györffy munkájának mellőzése -- sajnálatosan -- a helynévtár csekély adattári részében is jelentkezik. Pl. Kékellő ~ Balufuß-nál közölt évszám /1331/ Blaufuz Henrik körmöcbányai esküdt említésének időpontja, aki feltehetően telepítő soltészja lett a községnek /12. lap/. Kassát már 1230-ban említik e néven, 1249-ben a tatárjárás utáni újratelepítés emléke Szina szabadalomlevelében maradt fenn. Németjeit /1312-ben szászokként említve/ 1261-től nevekből ismerjük. Ujbánya ~ Königsberg első említése /helyesen/ 1337 és nem 1075! A zsolnai jog itteni említését 1325-ből Györffy nem ismeri, így joggal megkívánhattuk volna igazolását.

A munkához 3 térkép-vázlat tartozik az 1918, 1937 és 1972. évi közigazgatási beosztásról, az államhatárok /1920, 1938 és 1946/ feltüntetésével.

Megemlíti, hogy 1945-ben változott Szlovákia Trianonban kialakított területe legutoljára, amikor délen Magyarország-tól 3 községet /Dunacsún, Német- és Horvátjárfalut [!]/ csatolták hozzá, viszont keleten 13 községet átengedett a Szovjetunióknak. A szerző figyelmét elkerülte, hogy a trianoni békeszerződés módosítása Dunacsún, Horvátjárfalu és Oroszvár községeket csatolta el. A Bezenye és Rajka helységekre tett cseh igényt a győztes nagyhatalmak elutasították /lásd BALOGH S., A népi demokratikus Magyarország külpolitikája 1945--1947. Bp., 1982. 242--244/. Az említett Németjárfalut a trianoni békeszerződés Ausztriának ítélte. E hibáját a szerző az abc névszedetben jóváteszi, ugyanis ott csak Dunacsún ~ Sarndorf, Horvátjárfalu ~ Kroatisch Jarendorf és Oroszvár ~ Karlburg helységeket említi; 1971-ben mindhárom helységet Pozsony városhoz csatolják.

REUTER CAMILLO

DÁVID GÉZA, A SIMONTORNYAI SZANDZSÁK A 16. SZÁZADBAN
Akadémiai Kiadó Bp., 1982. 342 lap

A magyar turkológia újból jelentős XVI. századi névtárat tett le a tudomány asztalára, gyarapítva ezzel a török hódoltság korabeli névsorok már eddig is gazdag anyagát. A szerző a Dunántúl keleti felének egy részéről, a mai Fejér, Somogy, Tolna és Baranya megye területének jelentős hányadáról közli a török kincstári defterek teljes tartalmát tartalmazó történelmi--gazdaságtörténelmi földolgozó résszel. Ez a könyv nagy egységét /9--112/ jelentő részt nem tekintti a szerző bevezetésnek, inkább a nevek felsorolását nevezi mellékletlen, holott minket, a névtan magyar kutatóit ez az adattár érdekel sokkal jobban. Ennek ellenére természetesen néhány szóban a földolgozást is igyekszem ismertetni.